

Свети Император Маркиан: 2 – Чудесата и Халкедонския Събор

В предишната статия изложихме основните управленски и военни дейности на Свети Маркиан (Flavius Marcianus Augustus) – императора от Тракия, свързан с Пловдив, който започва военната си служба във Филипопол и е император на Източната Римска Империя от 450 до 457 г. Тук ще опишем накратко важната му роля на Вселенския Събор в Халкедон и чудесата, свързани с него, които са причина за ореола му на светец на Православната църква, почитан на 17 февруари.

Първата особена случка с Маркиан става във Филипопол, когато записват младия воин не с обичайното най-ниско звание за нов войник, а директно с по-високо воинско звание, давайки му званието на загинал старши воин. Този воин се бил наричал Август, така младия Маркиан бива записан като – Маркиан, наричан още Август (което е подобно на императорското му име по-късно). Вероятно в Пловдив е било и първото семейство на Маркиан (преди да стане император), защото той е имал дъщеря от първия си брак - Елия Марция Евфемия, която е живяла във Филипопол/Тримонциум/Пловдив. През 467 нейният съпруг Антемий става император на Западната Римска Империя и те отиват да живеят в Рим.

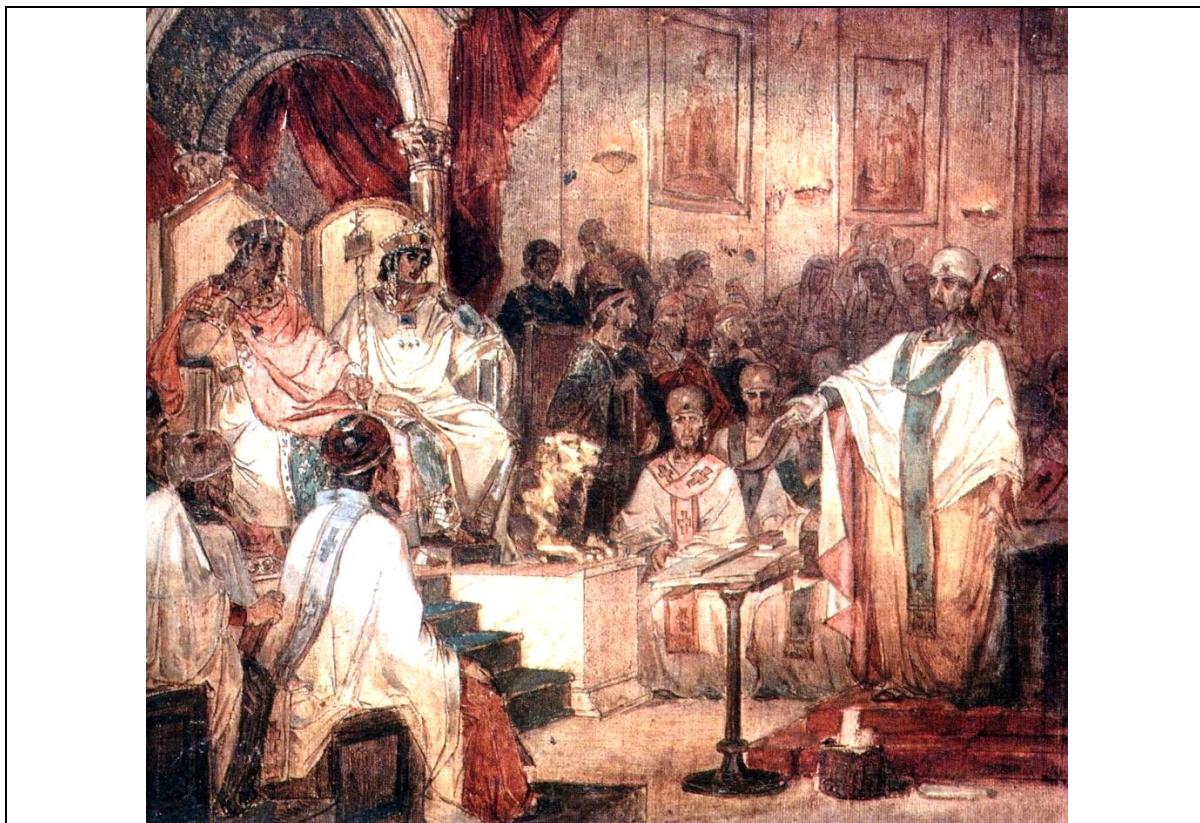
Следващите особени случки (чудеса) с Маркиан са по време на военната му служба. При един от военните походи в Ликия (Мала Азия) Маркиан се разболява и за него се грижат двамата местни братя - Юлий и Татян. Един ден те наблюдават, че Маркиан е заспал на слънцето и над него виси в небето голям орел, който му прави сянка с крилата си. Братята разбират, че Маркиан е Богоизбран и го молят да си спомни за тях когато стане император (което той не забравя). По-късно във Вандалската държава кралят Гейзерик забелязва отново как една птица (орел) прави с крилата си сянка на пленения Маркиан, което той възприема като Божи знак. Гейзерик освобождава Маркиан и го накарва да се закълне да не вдига оръжие срещу него когато стане император (и в двата случая е нямало реални предпоставки за императорски трон на Маркиан).

В предишната статия разказахме как Маркиан се издига до помощник на главнокомандващия на войските на Източната Римска Империя и как става император, и заедно с генерал Аеции разгромяват хуните на Атила през 451-452. През 453 г. император Маркиан сънува, че лъка на Атила се е счупил. След известно време до него достига новината, че точно тогава Атила е умрял.

През цялото си царуване Маркиан се стреми да обедини хората в империята и да заздрави основите на християнската им вяра. Един от първите му имперски актове е свикването на Халкедонския Църковен Събор през 451 г. Това е било особено важно за християнството в целия свят поради нарастналото влияние на лъжеучението на монофизитите и свързаните с това множество богословски спорове. Император Маркиан, заедно с императрицата Пулхерия, председателстват този Четвърти Вселенски събор, на който са участвали над 600 отци – епископи от различните краища на Християнския свят тогава. Маркиан е добре подготвен за ръководенето на този Вселенски Събор – освен официалния латински език (каноничния език на Западните църкви и на Източната Римска Империя тогава), той знае и усъвършенства езика Койне (базирания на гръцки каноничен език на Източните църкви).

Койне-гръцки е бил международният език на образованите хора в цялото източно Средиземноморие. Именно на този важен исторически език Евангелистите (които са от еврейски произход) написват Новия Завет, за да може Христовото учение да достигне до различните страни в този регион. Койне („общ“ на гръцки) се базира на Александрийското гръцко наречие. Това е било свързано основно с факта, че многото книги в Александрийската библиотека (написани на различни езици), са били преведени на този език. Сега всички книги на Койне-гръцки са преведени на ново-гръцки. Койне се изучава отделно от днешния гръцки език и обикновен човек знаещ гръцки трудно би чел Койне, така както обикновен човек знаещ

български би чел трудно писания на Църковнославянски, макар, че същия се базира на Старобългарски. По онова време Латински, Койне-гръцки и Еврейски са били трите канонични езици на които се е водела християнската служба. Основните езици на Източната Римска Империя са били първо латински (през 4, 5, 6 век), а след 7-ми век – Койне-гръцки (който често наричат просто „гръцки“). Граматиката на този международен език тогава е написана от Дионисий Трак. Структурата на тази граматика става основа на всички Европейски граматики.

Император Маркиан и императрица Пулхерия на Халкедонския събор, рисунка, В Суриков, 1876

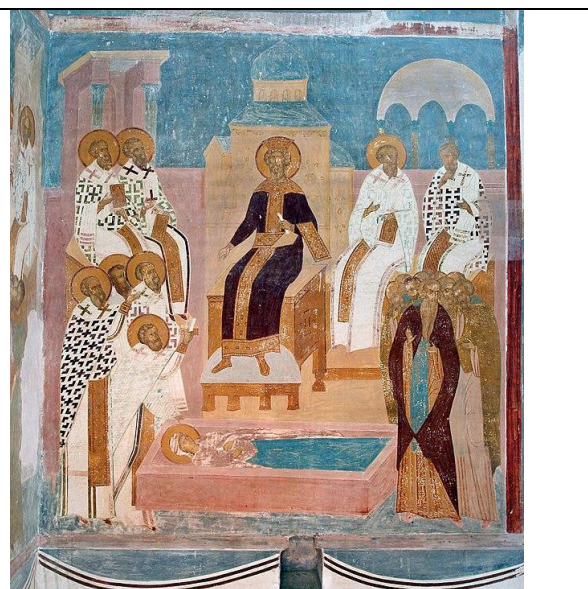
На Халкедонския Събор император Маркиан се обръща към отците както на латински език, така и на Койне-гръцки. Той води и насочва споровете с монофизитите много успешно. На този събор се формулира един от най-важните стълбове на християнството – за **Богочовешката същност на Христос**. Обаче монофизитите настояват тази формулировка да бъде написана по-различно. Виждайки, че по нормален път няма да се получи съгласие между отците, и осланяйки се на подкрепата, която има от Бог, Маркиан се решава на едно много нестандартно разрешаване на споровете. Според това решение, предложено от Патриарха на Константинопол Анатолий, отците написват двете формулировки на два пергамент и ги поставят вътре в саркофага на Света Евфимия върху гърдите на благовонните ѝ свети мощи (Събора е бил в църквата където е саркофага на Света Евфимия). Пред Маркиан запечатват саркофага с няколко печата, след което всички отци се молят при строг пост в църквата. След три дена отпечатват саркофага и намират правилната формулировка за Богочовешката същност на Христос до ръката на светицата, а другата формулировка в краката на мощите ѝ. Този случай е известен в историята като „Чудото на Света Евфимия“. Монофизитите не могли да пренебрегнат този Божи знак и споровете биват решени в полза на православните отци. Мъдрото председателстване на Събора от Маркиан става причина отците на Събора, събрани от целия Християнски свят, да го наричат „Втория Константин Велики“ и „Втория Апостол Павел“.

Каноните на този Вселенски събор за много важни за християнството. Един от тях (канон 28 от този Събор) постановява духовния глава на Константинопол като Патриарх (дотогава е бил

Архиепископ) и го поставя веднага след Римския папа. Последният се противопоставя на това решение и започват спорове, но през 452 г. Маркиан издава Имперски декрет за прекратяване на споровете и потвърждаване на Патриархалния трон на Константинопол. Първият Константинополски патриарх след този събор е Св. Анатолий I. По късно той извършва първата императорска коронация от духовен глава – по нареждане от Св. Император Лъв I Тракиец – традиция, която продължава и до сега при всички християнски монарси. Обаче поради гореспоменатите спорове Свети Маркиан (и Свети Лъв I Тракиец) са признати за Светци само от Православната църква, докато съпругата на Маркиан - императрицата Света Пулхерия е призната за Светица и от Православната църква и от Католическата църква.

Св. Император Маркиан на Халкедонския събор, фреска 16 в., Църква Св.Созомен, Галата, Кипър

Св. Маркиан и „Чудото на Св. Евфимия“, фреска 15 в., Ферапонтов манастир, Вологда, Русия

Натрупаното богатство в империята по времето на Маркиан и силната християнска вяра на Пулхерия и Маркиан им позволява да строят много църкви. Една от тях е „Св. Богородица Влахернска“ в Константинопол, по-късно известна с чудото и празника Покров Богородичен. Друга много известна постройка, правена по тяхно нареждане, е манастира Богородица Пътеводителка (Панагия Ходегитрия), специално направен за иконата Света Богородица Пътеводителка (донесена по онова време от Йерусалим), която всички хора тогава приемат за Покровителка на Константинопол. Именно с тази икона правят процесия за да отбележат края на иконоборския период (Тържество на Православието), а после правят редовно процесии с иконата в града. Едни от най-ценните икони на Света Богородица са копия на тази икона.

Когато Маркиан умира, в негова чест е издигната колона от Татян - същият който става свидетел на Маркиановото „Чудо с орлите“ и когото Маркиан назначава за префект на Константинопол. Колоната е от сиво-червен египетски гранит от Асуан. Украсена е с Христограми, надпис и барелефи. За да подчертае „Чудото с орлите“ на Маркиан, капителя на колоната е увенчан с птици (орли). От северната страна на базата на колоната има латински надпис: [PR]INCIPIS HANC STATUAM MARCIANI | CERNE TORUMQUE | [PRAE]FECTUS VOVIT QUOD TATIANUS | OPUS : “Вижте тази статуя на принцепса Маркиан и нейната основа, дело, посветено от префекта Татян” (принцепс или първи гражданин е била официална титла на императора). Под надписа има две фигури (вече силно изтрети) – ангели с крила, държащи императорски венец. Понякога оприличават тези ангели с образа на богинята Виктория (Победа), поради което турците и досега наричат колоната Kıztaşı – камъка на момичетата.

Върху колоната е имало статуя на Маркиан, която е изчезнала. Когато турците завладяват Константинопол, те запазват колоната и я определят като талисман на града. Днес тази десетметрова историческа колона е на около 500 метра от църквата Свети Апостоли (сега преправена на джамията Fatih). Според ориентацията на колоната, статуята на Маркиан е гледала към тази църква, където той и Пулхерия са били погребани.

	
<p>Икона „Тържество на Православието“, показваща процесия с иконата Богородица Пътеводителка, 14 в., Британски музей, Лондон</p>	<p>Част от колоната на Маркиан в Истанбул – горна част с капител и орли, 5 век, Истанбул</p>

Император Маркиан е пример за мъдър ръководител и защитник на Православието. Както пише в своята „История на Църквата“ сирийския учен от 6-ти век Евагрий Схоластик: „...желанието на Маркиан е било всички да служат на Бога без изключение, като обединят в благочестиво съгласие езиците, които безбожието е объркало, и да почетат Божественото с едно и също славословие“.

Има няколко фрески на Маркиан, председателстващ Халкедонския Събор (виж по-горе, а други са в предишната ми статия за Маркиан), но не съм виждал икона нито на Св. Маркиан, нито на Св. Пулхерия или на Св. Лъв I Тракиец. В Синаксария Свети Император Маркиан и Света Пулхерия са записани така - ΜΕΓΑΣ ΣΥΝΑΞΑΡΙΣΤΗΣ: Οἱ Ἅγιοι Μαρκιανὸς καὶ Πουλχερία οἱ βασιλεῖς. 17 Φεβρουαρίου.

Много бих искал да вярвам, че изключителната личност на Свети император Маркиан няма да остане забравена от хората в България и особено от гражданите на Пловдив, с който е свързано най-ранното сведение за него.

Славик Табаков

Проф. Славик Табаков, PhD, Dr h.c., FIPeM, FHEA, FIOMP, FIUPESM е специалист по физика на образната диагностика към Кралския Колеж Лондон, ICTP Триест и Медицински Университет Пловдив, Почетен президент на Международния Съюз на Физическите и Инженерни Науки в Медицината (IUPESM). Паралелно с академичната си работа, от над 25 години проф. Табаков посвещава цялото си свободно време за изучаване историята и символиката на раннохристиянското изкуство.